

"Nefsini ıslah etmeyen başkasını ıslah edemez." cümlesini detaylı olarak izah eder misiniz?

"Nefsini ıslah etmeyen başkasını ıslah edemez."(1) cümlesi, hayati bir mesajdır.

"Nefis nedir ve nasıl ıslah edilir?" sorusuna cevap ararken, öncelikle onun tarifini yapmak gerekiyor. Bu konuda, tefsir âlimlerinden bir nakil yapalım:

"Nefis, bir şeyin zatı ve kendisi demektir. Ruh ve kalb manasına da gelir. ... Şehvet ü gadabın mebdei olan kuvve-i nefsanîyeye de itlak olunur." (bk. Elmalılı Hamdi Yazır)

Tarifte geçen birinci manaya göre, "nefsini ıslah" ifadesini "kendini ıslah" etmek şeklinde anlarız. Bu manasıyla "nefis" kelimesi hem bedeni, hem de ruhu içine aldığına göre, her ikisinin de ıslah edilmesi gerekir.

Kötürüm adam başkasının imdadına koşamadığı, kör adam başkasına yol gösteremediği gibi, ilimden mahrum kişi de başkalarına bir şey öğretemez. **Kibirliden tevazu dersi alınmaz.** İffetsizin ahlak dersi dinlenilmez. Merhametsizin şefkatten söz etmeye hakkı yoktur....

Örnekler artırılabilir.

Nefsin ıslah olması, onun **salih amellere yönelmesi** demektir. İslah olan bir nefis yalnız güzel ve faydalı işlere talip olur; günah ve isyandan nefret eder ve bütün gücüyle uzak durur. **Salih amel**, kuvvetli bir imandan doğar. Namaz kılmayan, oruç tutmayan ve diğer farzları yerine getirmeyen bir kişi, salih amelden uzak kalmış demektir. Böyle birisinin başkalarının ıslahına vesile olması düşünülemez. Namaz kılmayan birisinin namazın faziletlerine dair sözleri, dinleyene tesir etmez, kalbe ve ruha inmez.

Cenab-ı Hak, iman nuruyla parlayan ve salih amellerle istikamet yolunda yürüyen bir nefsi cennet karşılığında satın aldığını beyan ediyor:

"Şüphesiz, Allah müminlerden nefislerini ve mallarını cennet mukabilinde satın aldı..." (Tevbe, 9/111)

Nefis denilince hatıra gelen en yaygın mana, kötülüğü emreden nefis-i emaredir. Bu

---

nefis, başta naklettiğimiz tarif cümlesinde **“şehvet ve gazabın mebdeî olan kuvve-i nefsanîye”** olarak ifade edilmiştir.

Hız. Yusuf (as)'dan enfes bir nefis dersi:

“Ben nefsimi temize çıkarmıyorum. Çünkü nefis, şiddetle kötülüğü emreder. Meğer ki, Rabbim rahmetiyle esirgeye. Şüphe yok ki, Rabbim Gafûr'dur, Rahîm'dir.” (Yusuf, 12/53)

Hız. Yusuf (as) çok ağır bir imtihan geçirmiş ve kendisine yapılan menhus teklifi reddetmeyi başarmıştı. Ancak bu başarısıyla övünmemiş, gurur ve kibre düşmemiş, **“Ben nefsimi temize çıkarmıyorum. Çünkü nefis, şiddetle kötülüğü emreder. Meğer ki, Rabbim rahmetiyle esirgeye.”** demek suretiyle, o büyük tehlikeden ancak Allah'ın ihsanıyla kurtulduğunu ikrar etmeyi bir vazife telakki etmekle hem kulluk şuurunda, hem de tevazu hasletinde çok ileri olduğunu ilan ve ispat etmiştir.

Hız. Yusuf (as.) **“Ben nefsimi temize çıkarmıyorum.”** dedikten sonra devamla **“Çünkü nefis, şiddetle kötülüğü emreder.”** buyurmuş ve bu ikinci cümlesinde doğrudan kendi nefsinin nazara vermeyip mutlak konuşmuştur. Yani **“Benim nefsim şiddetle kötülüğü ister”** dememiştir. Zira onun nefsi bütün peygamberlerde olduğu gibi ismet sıfatına sahipti; Allah rahmetiyle onu korumuştur.

Bu vesileyle Üstat Bediüzzaman Hazretlerinin şu sözlerini bir kere daha hatırlayalım:

“... Ben kendimi beğenmiyorum; beni beğenenleri de beğenmiyorum. Cenâb-ı Hakka çok şükür, beni kendime beğendirmemiş.”(2)

Bir ömür boyunca bütün küfür ve dalalet cereyanlarına karşı verdiği ilmi mücahadesiyle nice imanların kurtuluşuna vesile olması, bütün insanlığa Nur Külliyyatı gibi bir hidayet rehberi hediye etmesi, onun haklı olarak gönüllerde taht kurmasını netice vermiş ve kendisine layık olduğu hürmet gösterilmişti. O ise bunu tamamen Allah'ın ihsanı bilmiş, şahsına karşı gösterilen hürmet ve muhabbeti daima **“Dert benimdir deva Kur'ânındır.”** diyerek Kur'an hakikatlerine yönlendirmiş, nefsinin bir hisse vermemiştir.

Burada bir hususa da temas etmek gerekiyor. **İsmet sıfatı** sadece peygamberlere mahsus olmakla birlikte, Allah'ın esirgemesi sadece onlara has değildir. Peygamber varisi büyük zatlar yanında nice veli kullar da vardır ki, onlar da **Hafiz** ismine mazhar

---

olmakla Allah'ın kendilerini hıfz ve himaye etmesi sayesinde hiçbir günah işlemeden tertemiz bir ömür geçirmişlerdir.

Yine konumuza dönelim: **“Nefsini ıslah etmeyen başkasını ıslah edemez.”**

Nefsin ıslah olması, onun **"kötülüğü emretme"** hastalığından kurtulmakla kalmayıp iyiyi, güzeli ve faydalıyı istemesi ve sevmesi demektir. Islah olan bir nefis, fenalıklardan uzak kalmış, boğucu dalgalardan kurtulmuş ve selamet sahiline ermiştir.

İnsanın bedeni ile ruhu arasında çok yakın bir ilgi vardır. Organlardan birisi rahatsız olduğunda diğerlerinin tamamı görevlerini yapsalar bile yine o insan hastadır, üzüntülüdür, acı çekmektedir. Bütün organları sağlam olacaktır ki, o kişiye sıhhatli diyebilelim. Ruh dünyamız da buna bir yönüyle benzer. İnsanın kâmil bir mümin olabilmesi için başta kalbi ve akli olmak üzere bütün his dünyasının istikamet üzere olmaları ve rıza eksenli çalışmaları gerekir.

Akıl, kötü şeyler düşünüyorsa sıhhatli değildir ve ıslaha muhtaçtır.

Kalp, Ehl-i sünnet itikadından sapmalar göstermiş, yanlış telakkilere ve batıl inançlara kapılmışsa, yaralıdır, tedaviye ve ıslaha muhtaçtır.

Göz, harama bakıyorsa, **kulak** haram sesleri dinliyorsa, mide haram gıdaları yoğuruyorsa, hafıza zararlı şeyleri barındırıyorsa, sevgi haramları seviyor, korku yaratılmışlardan korkuyorsa salih amelden nasip alamamışlar demektir.

İşte nefsin ıslahı bütün bu maddi ve manevi cihazları yaratılış gayelerinde kullanmak, onlarla ilahi marifet ve muhabbet sahasında ilerlemek ve Üstat Hazretlerinin ifadesiyle **“cennete layık bir kıymet almak”**tır.

Kısacası, **nefsin ıslahı**, kötülüğü şiddetle emreden nefsin bu çöküntüden kurtularak terakki yolculuğuna çıkması ve

"Ey mutmaine nefis. Sen ondan razı, o da senden razı olarak Rabbine dön. (Salih) kullarım arasına katıl. Ve cennetime gir." (Fecr, 89/27-30)

hitabına mazhar olacak bir üstünlük kazanmasıdır.

“Mutmaine nefis” itminan bulmuş nefis demektir. **İtminan**; sebat ve istikrar manasınadır; iman konusunda, kalbin her türlü şek ve şüphelerden kurulmuş olması, güzel amel konusunda ise bütün kalbiyle sevaplara yönelip, haramlardan nefret etmesi demektir. Böyle bir nefis,

---

“Bilesiniz ki kalpler ancak Allah’ı anmakla mutmain olur (huzur bulur.)” (*Râd, 13/28*)

ayetinin sırrına ermiş, ne dünya, ne de ahiret nimetlerine değil onları ihsan edenin marifet ve muhabbetine gönül bağlamıştır.

Bu nefis, ıslah olmuştur. Bu nefis, başkalarına örnek olacak bir mahiyet kazanmıştır. Ve bu nefis, artık diğer nefislerin de ıslahına vesile olmaya liyakat kesbetmiştir.

Dipnotlar:

- 1) bk. [Sözler, Yirmi Birinci Söz.](#)
- 2) bk. [Mektubat, Yirmi Altıncı Mektup.](#)